

Міністерство освіти і науки України  
Київський національний лінгвістичний університет  
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота  
на тему: "МАЙБУТНЄ У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ ТА  
АМЕРИКАНЦІВ "

Студента групи Па04-20  
факультету германської філології і перекладу  
денної форми навчання  
спеціальності 035 Філологія  
**Мамєдова Юсіфа Гадіровича**

Науковий керівник:  
кандидатка філологічних наук, доцентка  
Терехова Діана Іванівна

Національна шкала \_\_\_ зараховано \_\_\_  
Кількість балів \_\_\_\_\_ 76 \_\_\_\_\_  
Оцінка ЄКТС \_\_\_\_\_ С \_\_\_\_\_

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine  
Kyiv National Linguistic University  
Department of English Philology and Philosophy of Language

Term Paper

"THE FUTURE IN THE LINGUISTIC CONSCIOUSNESS OF UKRAINIANS  
AND AMERICANS"

YUSIF MAMEDOV

Group 04-20

Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof. PhD (Linguistics)

Diana Terekhova

Kyiv 2023

## ЗМІСТ

|   |    |
|---|----|
| ВСТУП.....  | 4  |
| Розділ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕТНОСПЕЦИФІКИ<br>МОВНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ ТА<br>АМЕРИКАНЦІВ.....  | 7  |
| 1.1. Визначення поняття мовної свідомості в сучасній<br>психолінгвістиці.....   | 7  |
| 1.2. Специфіка мовної свідомості українців і американців. Становлення,<br>еволюція і характерні риси.....   | 9  |
| 1.3. Методика вивчення етноспецифіки мовної свідомості українців та<br>американців.....   | 11 |
| Висновки до розділу I.....  | 12 |
| Розділ II. СПЕЦИФІКА МОВНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ ТА<br>АМЕРИКАНЦІВ. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ<br>СПЕЦИФІКИ СПРИЙНЯТТЯ СТИМУЛУ <b>МАЙБУТНЄ</b> /<br><b>FUTURE</b> ..... | 14 |
| 2.1. Особливості сприйняття стимулу <b>МАЙБУТНЄ</b> .....   | 14 |
| 2.2. Особливості сприйняття стимулу <b>FUTURE</b> .....   | 17 |
| 2.3. Спільне й відмінне у мовній свідомості українських та<br>американських респондентів.....   | 20 |
| Висновки до розділу II.....   | 22 |
| ВИСНОВКИ.....   | 24 |
| <b>RÉSUMÉ</b> .....   | 25 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....   | 26 |
| ДОДАТКИ.....  | 29 |

## ВСТУП

Роботу присвячено дослідженню майбутнього в мовному суспільстві двох народів — нас (українців) та американців. Мова — мабуть найважливіший компонент, який впливає на розвиток та збереження цілого народу. У курсовій роботі увагу зосереджено на змінах у мовному просторі двох держав та подальшому розвитку після ключових подій або створення певних концептів, що вплинули на подальший розвиток обох мов. Розглянемо ті обставини, які безпосередньо вплинули на позиції народу що до вибору мови, якою вони воліли спілкуватися до та після обставин, таких як, наприклад, повномасштабне вторгнення росії в Україну.

**Актуальність теми** полягає в тому, що таке “мова” як основний компонент зв’язку між людьми. Людина мислить за допомогою мови, штучної або природної. Тобто мова є способом опредметнення думки, засобом мислення. Але мова здатна змінюватися за якимось обставинами, і разом з цим змінюються принципи та розуміння мови у народів України та США.

**Мета курсової роботи** — дослідити специфіку мовної свідомості представників українського та американського народів, що відбиває образи майбутнього.

Задана мета передбачає розв’язання наступних **завдань**:

- 1) з’ясувати вивчення сучасної мовної свідомості представників різних культур;
- 2) визначити стан дослідження поняття “**МАЙБУТНЄ**” (**FUTURE**) у роботах науковців на сучасному етапі;
- 3) скласти методику психолінгвістичного дослідження та зібрати експериментальний матеріал на стимули **МАЙБУТНЄ / FUTURE**.
- 4) проаналізувати експериментальний матеріал отриманий від американських та українських респондентів.

5) виявити спільне та відмінне у мовній свідомості українців та американців.

**Об'єкт дослідження** є мовна свідомість представників народів України та Сполучених Штатів Америки.

**Предметом** дослідження є специфіка сприйняття образів майбутнього у мовній свідомості українців і американців.

**Матеріалом** дослідження послуговували, насамперед, результати психолінгвістичного експерименту( вільного, асоціативного), який був проведений з березня по квітень 2023 року, в якому прийняло участь 104 українських та 45 американських респондентів.

Враховуючи специфіку об'єкта, предмета та завдань дослідження, у роботі використано комплекс **методів дослідження**. Серед них можна виділити загальнонаукові методи, зокрема теоретичні (порівняльний аналіз, узагальнення, аналогія, класифікація), зіставний метод, психолінгвістичні методи (вільний асоціативний експеримент) для збору матеріалів від респондентів, і математичний (кількісний) метод для обчислення реакцій.

**Наукова новизна** курсової роботи полягає в тому, що в ній розглянуті психолінгвістичні аспекти мовної свідомості та проаналізовано прямий вплив мовленнєвої діяльності відомих психолінгвістів на формування такого поняття, як "мовна свідомість" та його сприйняття англомовними та українськомовними респондентами.

Теоретична значущість роботи полягає в комплексному підході до дослідження терміну "мовна свідомість" в психолінгвістичному аспекті, що дозволяє розширити уявлення про багатогранність мови у суспільстві. Дослідження робить внесок у вивчення психолінгвістики й мовознавства та сприяє поширенню використання психолінгвістичного підходу до аналізу мовних особистостей терміну "мовна свідомість".

**Практична значущість** роботи полягає в тому, що результати

дослідження можуть використовуватися в курсах з мовознавства, психолінгвістики, екстралінгвістики, психології тощо.

Робота має таку **структуру**: вступ, два розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, списки використаних джерел, додатки.

У вступі визначається актуальність курсової роботи, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт, предмет і матеріали дослідження.

Перший розділ розкриває теоретичні основи мовної свідомості у психолінгвістичному аспекті, описує інноваційні підходи до вивчення самого терміну, визначає специфіку вивчення терміну скрізь призму психолінгвістики, а також включає у себе методи дослідження.

У другому розділі за матеріалами проведеного експерименту розглядається слово стимул МАЙБУТНЄ / FUTURE у сприйнятті респондентів, як український, так і іноземних.

Після кожного розділу наведено висновки. У загальних висновках представлено результати всієї виконаної роботи, а в кінці надано список використаних джерел та додатки.

## **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕТНОСПЕЦИФІКИ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ ТА АМЕРИКАНЦІВ**

### **1.1. Визначення поняття мовної свідомості у сучасній психолінгвістиці**

Саме в такій науковій дисципліні, як психолінгвістика, можна побачити уперше термін "мовна свідомість". Спочатку таким поняттям стали відмічати складне для розуміння сприйняття людиною явище - розмовні лексичні прийоми національних мов, обумовлені внутрішньою діяльністю людини.

Якщо тлумачити цей термін ширше, то воно міститиме ті психічні механізми, завдяки яким забезпечуються допоміжні процеси мовної діяльності в житті людини. Особливо активно робили перші кроки в наукових дослідженнях російські психолінгвісти. Окремо слід відзначити дослідника Тарасова Е.Ф., який вважає, що розуміння свідомості належить до мовної свідомості. Так, лінгвістичне усвідомлення належним чином обмежене для визначення лінгвістичних наслідків сприйняття матеріалу інформаційного характеру та поведінки обробки. Популярний вчений Дмитро Миколайович Ушаков вперше вказав на непохитну еквівалентність двох термінів: мовна і мовленнєва свідомості. Перший термін Д.М. Ушаков вважає більш поширеним соціально-людським явищем на противагу від словника.

Лексика - це певний комплекс номінативних одиниць, оскільки слово може відзначати будь-яке явище, загальноприйнятої назви якого не існує. Психолінгвіст І.Н. Горелов правдиво зазначав, що будь-яка суть свідомості може підлягати ходу лінгвістики.

А от науковець Анна Анфілофіївна Уфимцева робить характерний акцент на лексикалізованому змісті людської свідомості, досліджуючи мовну свідомість росіян на матеріалі лексичних асоціацій.

Принципи А.А. Уфимцевої дають декілька можливостей. Перша - розглядати положення мовної свідомості народу. Друга — також з аналізом і моделювати народ у цій сфері та на основі таких даних установлювати первинний стан мовної свідомості. Дуже схоже ставлення до питання мовної свідомості можна дослідити у Караулова Юрія Миколайовича.

Юрій Миколайович намагався висунути людську модель мови, включаючи лексику, семантику та прагматику.

На його погляд, семантичні значки мовних людей відображають ті особисті значення, які активізуються завдяки лексичним одиницям державної мови. Таким чином, лінгвістична свідомість осягає цю семантику насамперед стосовно лексики, взаємозв'язки між одиницями якої значною мірою визначаються індивідуальним когнітивним і комунікативним досвідом.

Мовна свідомість охоплює допоміжні мовні одиниці: семіотичну систему, символи, які відображаються і фіксуються в пам'яті людини під час лінгвістичного аналізу.

Таким чином, у результаті вербальної чи невербальної комунікації вчені пробують лінгвістично визначити, що намагається зобразити та чи інша етнічна група.

Що стосується зарубіжної психолінгвістики, то там термін мовної свідомості не використовують, натомість, доволі вживаними поняттями є металінгвістичне усвідомлення, декларативні й процедурні знання щодо впорядкування мовного матеріалу. Помітними доробками є праці в галузі філософії мови Р. Джекендоффа, Дж. Серля, які висвітлюють взаємодію таких категорій, як свідомість, культура та мова.

В енциклопедії психолінгвістичних термінів психолінгвіста Кембриджського університету Дж. Філда, категорія свідомості – відсутня взагалі, натомість пропонують терміни «метакогніція» та «метамова».



Психологічний зміст саме цих понять розкриває мову як складову частину пізнавального ресурсу, відтак, її зв'язок зі свідомістю.

## **1.2. Специфіка мовної свідомості українців і американців. Становлення, еволюція і характерні риси.**

**Мовна свідомість** – сукупність історично зумовлених образів свідомості, втілених у інваріантних (незмінних) і варіантних (змінних) мовних символах, властивих певному відрізку часу. Мовна свідомість (етносу, колективу, індивіда) - історично мінлива, як і мовні стандарти. У варіативних компонентах мовної свідомості втілюється «дух» епохи.  
<https://tureligious.com.ua/movna-svidomist/>

Мовна свідомість українців суттєво змінилася протягом століть. Її перебудова в різні часові та діахронічні моменти залишається серйозним завданням дослідження історичного мовознавства України, вирішення якого дозволить більш цілісно поновити мовний (і ширше духовний) світ східнослов'янського етносу на різних стадіях його розвитку, розуміти специфіку мовних та філософських картин світу окремих соціальних верств та суб'єктів, а відтакі особливості мислення наших пращурів, всебічно аналізувати процес та події історії української літературної мови крізь призму тогочасної мовної свідомості, встановлювати окремі досі спірні питання, особливо щодо зв'язку старої та нової української літературної мови.

**Структура мовної свідомості** залишається дискусійним питанням. Так, зокрема Красних Вікторія Володимирівна вважає одиницею мовної свідомості фрейм-структуру, під якою розуміють когнітивну одиницю, яка утворена завдяки кліше/штампами сприйняття і складає «пучок» очікуваних валентних зв'язків, векторів спрямованих асоціацій. Компонентами «молекулярної» фрейм-структури є прецедентні феномени і національні стереотипи.

Але мені більш імпонує думка українського мовознавця Селігея Пилипа Олександровича, який виокремлює у структурі мовної свідомості такі компоненти, як: **знання мови, сприйняття мови, характеристика мови та мовні настанови.**

Також мені сподобалась думка доктора філологічних наук Красних Вікторії Володимирівної. Вона вважає одиницею мовної свідомості **фрейм-структуру**, під якою розуміють когнітивну одиницю, яка утворена завдяки кліше/штампами сприйняття і складає «пучок» очікуваних валентних зв'язків, векторів спрямованих асоціацій. Компонентами «молекулярної» фрейм-структури є прецедентні феномени і національні стереотипи. Компонентами «молекулярної» фрейм-структури є прецедентні феномени і національні стереотипи.

Але мені більш імпонує думка нашого українського мовознавця, також доктора філологічних наук Селігей Пилипа Олександровича. Він підкреслює у структурі мовної свідомості такі компоненти як: **знання мови, сприйняття мови, характеристика мови та мовні настанови.**

Початок створення етнічної мовної свідомості українців зароджується з утворюванням української мови як системи, яка згідно зі спостереженням лінгвістів, особливо Г. П. Півторака, закінчилася за час XI–XII ст. На цьому рубежі починається нова фаза її історії, коли вона в народно-розмовному варіанті здобула в основному всіх притаманних їй ознак.

Також існує два поняття, такі як: Давньоукраїнська лексика та Архаїчність української мови як системи. Українська лексика сягає глибокої давнини, про що аргументовано демонструє професор, доктор філологічних наук Костянтин Михайлович Тищенко та складає безліч років. (Тищенко, 2006. С. 11, 13).

### **1.3. Методика вивчення етноспецифіки мовної свідомості українців та американців.**

Спробую установити освітні традиції українського народу як складову його світогляду завдяки методу лінгвістичного аналізу текстів українських прислів'їв та приказок.

Уявлення про майбутнє у представників українського народу буду вивчати завдяки авторським роботам Володимира Плав'юка.

Як аналітичний матеріал я вибрав його збірку, яка складається з двох частин: "Приповідки або українсько-народна філософія" <https://diasporiana.org.ua/folklor/7784-plavyuk-v-pripovidki-abo-ukrayinsko-narodnya-filosofiya/> та "Українські приповідки" (22)

Сам автор називає цю книгу "Українською народною філософією". Збірка корисна для детального вивчення українського етносу, а саме для історії життя, великих подій та різного роду явищ, матеріал досить змістовний, він зберігає різноманітні прислів'я та приказки нашого етносу.

Ідеологія українського народу глибоко пов'язана із концептуальним полем освіти і може бути охарактеризована як національна культура. "Етносимволікаслів, тісно переплітаючись з національною символікою, до якої вона відноситься і стає основним фундаментом для формування певних концептуальних мовних продуктів – етнокультурних концептів, або національних культурних символів.

У більшості випадків ці концепти стали "лінійними" української національної культури, які постійно живляться з необмежених народних основ". З огляду на реформаторський процес, який нині активно триває, проблема вербалізації концептосфери у сфері освітніх понять є надзвичайно актуальною на різних рівнях освіти (вищі, середні та загальноосвітні школи) та на суспільно-політичному процесі, проте в українській мові вона не досліджувалася. Початковий період у цьому

напрямі стали наукові дослідження наших вчених.

У давній українській мовній свідомості таке поняття, як «Освіта», «Знання», «Навчання», «Виховання» сприймалися в нерозривній єдності й відмічалися словом **наука**, яке спокійно можна розглядати як повноцінним синонімом до теперішнього слова **освіта**. Але поняття “Освіта” стало відоме поширення трохи пізніше. А такі слова, як: грамота, учити, учений, учитель, учитися, школа, знання, знати, наука, з давніх-давен ставали структурними елементами фольклорних виразів різноманітної тематики, які зайвий раз свідчать, що освітня складова постійно була вагомою для українського народу в усіх галузях її існування. Існує багато словників та посібників нашої етнокультури, наприклад, у словнику-довіднику відомого лінгвіста Жайворонка Віталія Вікторовича не зустрічається слово “**Освіта**”, проте ясно виділяється номінація “**Наука**”, семантика якої має глибинні етнокультурні напластування.

### **Висновки до розділу I**

Вперше ми бачимо термін "мовна свідомість" у психолінгвістиці. Це означало розмовні лексичні прийоми національних мов, обумовлені внутрішньою діяльністю людини. Якщо точніше, то це форма свідомості, яка обіймає погляди, уявлення, почуття, оцінки й настанови щодо мови та мовної дійсності. Можна сказати, що мовна свідомість – це небайдуже, шанобливе ставлення до мови.

Мова нерозривно пов'язана з природним довкіллям і культурою народу, який нею говорить. У мові акумульовано його віками накопичений досвід, знання й уявлення про світ, вона формує самобутню національну культуру, відмінну від культур інших народів. Саме в цілісному мовнокультурному просторі

формується колективна національна ідентичність, в основі якої – усвідомлення кожним індивідом своєї причетності до традицій, культури й історичної долі всієї національної спільноти.

Дуже добре можна зрозуміти, що мовна свідомість формується ще з давніх часів. Про це більш детально йдеться у розділі 1.2. Специфіка мовної свідомості українців і американців. Становлення, еволюція і характерні риси.

Розвивається мова, розвивається весь світ, разом з цим і змінюється наше розуміння всіх речей, навіть тих, які ми, здавалося б, не усвідомлюємо.

Мова змінюється разом з часом, а разом з цим і наша свідомість. Це довели відомі українські та радянські лінгвісти шляхом досліджень.

Я досліджую термін "мовна свідомість" шляхом порівняння думок відомих радянських та українських психолінгвістів. Так як цей термін нещодавно став науковим та немає чіткої окресленості поки не набув, він загалом поєднує у собі декілька дослідницьких практик.

## **2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ СПРИЙНЯТТЯ СТИМУЛУ МАЙБУТНЄ / FUTURE**

### **2.1. Особливості сприйняття стимулу МАЙБУТНЄ.**

Анкетування респондентів проводилося у форматі асоціативного експерименту. Респондентам було запропоновано назвати перше слово, що спало на думку, у зв'язку з написаним словом-стимулом МАЙБУТНЄ.

Майбутнє — суб'єктивна з точки зору людини і об'єктивна з точки зору зовнішнього спостерігача часова категорія сприйняття дійсності, що характеризується комплексом явищ і подій, які ще не здійснились і ще не відбулися відносно об'єкта, який перебуває в більш ранньому часі. Майбутнє завжди було і буде займати місце у філософії та в уявленнях людей взагалі. Відповідно до однієї з теорій, майбутнє невідоме і люди в силах на нього вплинути не дивлячись ні на що. Згідно з іншою теорією, майбутнє заздалегідь визначене. Як частина моделі циклу часу (всесвіту), те, що сталося в минулому, повториться в майбутньому. Багато релігій висовують пророцтва про життя після смерті та кінець світу. Той факт, що люди мають сильну потребу передбачити, що з ними станеться - підкреслює важливість майбутнього. Цілком можливо, що розвиток людського мозку — це здебільшого розвиток когнітивних здібностей, необхідних для передбачення майбутнього, а саме уяви, логіки та індукції.

Саме слово МАЙБУТНЄ — вже являє собою якісь думки, міркування, прогнози, суперечки на основі різних світоглядів людей. Маємо справу з доволі філософським поняттям.

Тако ж хочу підкреслити значну складність міркувати на тему майбутнього зараз. У країні йде війна більше року і саме це

здебільшого вплинуло на відповіді наших респондентів.

Міста проживання наших респондентів: Київ (38), Ірпінь (10), Бориспіль (7), Україна (4), Чернігів (4), Бровари (3), Львів (3), Вінниця (2), Місто (2), Бердянськ (1), Берлін (1), Буча (1), Вільнюс (1), Гостомель (1), Грабівці (1), Дортмунд (1), Дрогобич (1), Ігнатпіль(1), Житомир (1), Знам'янка (1), Канада (1), Кармартен(1), Київська область (1), Коростишів (1), Кременчуг(1), Луцьк (1), Малютинці (1), Миколаїв (1), Одеська область (1), Окни(1), Остер (1), Підзамче(1), Прилуки (1), Рівне (1), Рууккі(1), Сімферополь (1), Соколівське (1), Харків (1), Хмельницький (1), Шостка (1).

Ми маємо 104 асоціативних відповіді до нашого стимул-слова (додаток А).

Структура асоціативного поля слова-стимулу **МАЙБУТНЄ** виглядає так:

Ядро: *світле (13), Мир (5), Світло (4), Невідоме (4).*

Ближня периферія: *Минуле (3), Наше (3), Перемога (3), Вільне (2), Діти (2), Життя (2), Космос (2), Мрії (2), Надія (2), Невідомість (2), Процвітання (2), Страх (2), Час (2), Щасливе (2).*

Периферіядалня: *Spaceships (1), Боротьба (1), Віра (1), Величне (1), Вибір (1), Воля (1), Впевненість (1), Гаджети (1), Дальність (1), Дипломатичні відносини (1), Є (1), За нами (1), Іновації(1), Кінець (1), Майбутнє (1), Ми (1), Мирне (1), Можливості (1), Можливість (1), Молодість (1), Моє (1), Назад в майбутнє (1), Невизначеність (1), Невпевненість (1), Очікування (1), Праця (1), Прогрес (1), Промінь (1), Простір (1), Радість (1), Робота (1), Свобода (1), Свято (1), Смерть (1), Страшне (1), Теперішнє (1), Теперішню(1), Трава (1), Туман (1), Туманність (1), Україна (1), У нас є (1), Шпилі (1), Шторм (1), Щастя (1).*

**Класифікація асоціацій** асоціативного поля слова-стимулу **МАЙБУТНЄ**

за різними типами (Терехова, 2000, с. 46) виглядає так:

Синтагматичні (асоціації): *Світле* (13), *Невідоме* (4), *Наше* (3), *Вільне* (2), *Щасливе* (2), *Величне* (1), *Мирне* (1), *Моє* (1), *Страшне* (1). (29.8%).

Парадигматичні: *Мир* (5), *Минуле* (3), *Діти* (2), *Життя* (2), *Мрії* (2), *Надія* (2), *Невідомість* (2), *Час* (2), *Вибір* (1), *Воля* (1), *Гаджети* (1), *Дальність* (1), *Дипломатичні відносини* (1), *Іновації*(1), *Кінець* (1), *Майбутнє* (1), *Можливості* (1), *Можливість* (1), *Молодість* (1), *Невизначеність* (1), *Прогрес* (1), *Простір* (1), *Радість* (1), *Робота* (1), *Смерть* (1), *Теперішнє* (1), *Теперішню*(1), *Трава* (1), *Туман* (1), *Туманність* (1), *Шпиль* (1), *Шторм* (1). (42.3%).

Тематичні: *Світло* (4), *Перемога* (3), *Процвітання* (2), *Космос* (2), *Страх* (2), *Spaceships* (1), *Боротьба* (1), *Віра* (1), *Впевненість* (1), *Є* (1), *За нами* (1), *Ми* (1), *Моє* (1), *Невпевненість* (1), *Очікування* (1), *Праця* (1), *Промінь* (1), *Свобода* (1), *Свято* (1), *У нас є* (1), *Україна* (1), *Щастя* (1). (28.8%).

Ремінісцентні: *назад в майбутнє* (1). (0.96%).

Фонетичні, словотвірні граматичні, реакції фразеологічного типу та персоналії не були виявлені.

Можемо зробити ще один аналіз. Опитування пройшло 86 жінок та 18 чоловіків. 63 відповіді (60.5% від усіх відповідей) — позитивного характеру. Такі як: *Світле* (13), *Мир* (5), *Світло* (4), *Перемога* (3), *Наше* (3), *Діти* (2), *Мрії* (2), *Надія* (2), *Життя* (2), *Вільне* (2), *Щасливе* (2), *Процвітання* (2), *Свобода* (1), *Промінь* (1), *Свято* (1), *Щастя* (1), *Молодість* (1), *Прогрес* (1), *Мирне* (1), *За нами* (1), *Моє* (1), *Можливість* (1), *Можливості* (1), *Воля* (1), *У нас є* (1), *Ми* (1), *Інновації* (1), *Є* (1), *Впевненість* (1), *Віра* (1), *Величне* (1), *Радість* (1), *Україна* (1).

Видно, що ми єдині коли, є спільна проблема- війна в країні. Саме



це не дає закріпитися в голові поганим думкам. Можна сказати, що в українців слово **МАЙБУТНЄ** - це синонім з будь-яким словом, яке має позитивний контекст.

Та всього 6 відповідей (це 5.76% усіх відповідей) у негативному світлі. Такі як: *Страх (2 згадки); Смерть (1 згадка); Страшне (1 згадка); Кінець (1 згадка); Невпевненість (1 згадка).*

Так... Люди хвилюються, і це видно. Найчастіше згадується відповідь “Світле” (13 разів). Це говорить про те, що у половини респондентів є віра (1 згадка) у нашу країну, віра у перемогу (3 згадки), у щось приємне. Гарні думки людей не зупиняють жахливі події в Україні кожен день, коли не знаєш, чи прокинешся завтра взагалі? Також 2 респонденти так і не надали відповідь, залишивши свої поля для асоціації порожніми.

Але люди не мислять тільки в рамках останніх подій в країні. Не мало (а саме 8 відповідей) більш глобальних в плані розвитку цивілізації. Наприклад: *Космос (2 згадування); Процвітання (2 згадки); Прогрес (1 згадка); Spaceships (1 згадка); Іновації (1 згадка); Гаджети (1 згадка).*

Особисто моя була згадка суголосна ще восьми відповідями: *Невідоме (4 згадки); Невідомість (2 згадки); Невизначеність (1 згадка); Туман (1 згадка).* Мені майбутнє передбачити дуже складно, особливо зараз, під час війни...

## **2.2. Особливості сприйняття стимулу FUTURE.**

Анкетування респондентів проводилося у форматі асоціативного експерименту. Респондентам було запропоновано назвати перше слово, що спало на думку, у зв'язку з написаним словом-стимулом FUTURE серед англomовної аудиторії. Метою був збір відповідей людей, які народились та вирости в Америці. Це надає нам приблизне розуміння

того, як мислять представники народу США; який загальний настрій у американського народу; ну і звісно про що саме думають люди. Анкетування пройшли 45 респондентів, із яких 21 респондент — чоловік, та більшість(24 респондентки) — жінки.

Міста, де були народжені наші кореспонденти (додаток Б).

Асоціації американців на слово стимул **FUTURE**: *Past (9), Advanced (2), Hope (2), Hopefull(2), Plans (2), Uncertain (2), Unknown (2), Birght(1), City (1), Collison (1), Dim (1), Disappearing (1), Dreams (1), Gone (1), Grandchildren (1), In making (1), Later (1), Mask off (1), Nervous (1), Opportunity (1), Peace (1), Plan (1), Possibility (1), Potential (1), Progress (1), Success (1), Summer (1), Technologies (1), Technology (1), Tomorrow (1), Unpredictable (1).*

Структура асоціативного поля стимулу **FUTURE**виглядає так:

Ядро: *Past (9).*

Ближня периферія: *Advanced (2), Hope (2), Hopefull(2), Plans (2), Uncertain (2), Unknown (2).*

Периферіядалня: *Birght(1), City (1), Collison (1), Dim (1), Disappearing (1), Dreams (1), Gone (1), Grandchildren (1), In making (1), Later (1), Mask off (1), Nervous (1), Opportunity (1), Peace (1), Plan (1), Possibility (1), Potential (1), Progress (1), Success (1), Summer (1), Technologies (1), Technology (1), Tomorrow (1), Unpredictable (1).*

**Класифікація асоціацій** з асоціативного поля стимулу **FUTURE** виглядає так:

Синтагматичні: *Hope (2), Hopefull(2), Uncertain (2), Unknown (2), Mask off (1), Nervous (1), Potential (1), Unpredictable (1).* (26.6%).

Парадигматичні: *Past (9), Advanced (2), City (1), Dreams (1), Opportunity (1), Peace (1), Possibility (1), Progress (1), Tomorrow (1).* (40%).

Тематичні: *Plans (2), Birght(1), Disappearing (1), Gone (1), Grandchildren (1), In making (1), Later (1), Plan (1), Success (1), Summer (1), Technologies (1), Technology (1).* (28.8%).

Ремінісцентні: *Dim* (1). (2.22%).

Персоналії: *Collison* (1). (2.22%).

Фонетичні, словотвірні граматичні та реакції фразеологічного типу не були виявлені.

Найпопулярнішим варіантом серед американців стала відповідь-антонім до нашого стимул слова — *Past* (9 згадувань), що перекладається як "Колишнє". Можемо зробити висновок, що 9 людей не замислювались над сенсом слова **МАЙБУТНЄ**, просто написали антонімпри цьому не показуючи ніякого конструктиву та своїхдумок що до майбутнього. Це свідчить про стійкий асоціативний зв'язок між антонімічними поняттями у свідомості.

21 респондент (а це 46.6% від усіх опитаних людей) дав позитивного характеру відповідь. Наприклад: *Hopeful* (2) (Багатообіцяючий); *Hope* (2) (Надія); *Advanced* (2) (Просунутий); *Plans* (2) (Плани); *Plan* (1) (План); *Birght*(1) (Народження); *Dreams* (1) (Мрії); *Success* (1) (Успіх); *In making* (1) (У створенні); *Technologies* (1) (Технології); *Potential* (1) (Потенціал); *Peace* (1) (Мир); *Technology* (1) (Технологічний розвиток); *Opportunity* (1) (Можливість); *Possibility* (1) (Можливість); *Grandchildren* (1) (Онуки); *Progress* (1) (Прогрес).

Також можемо помітити, що є два варіанти написання слова "Можливість" та американці використовують 2 слова (*Opportunity* та *Possibility*) для позначення думки.

21 кореспондент (46.6%) дали нейтральні відповіді, які не показують позитивний чи негативний настрійлюдини.

Наприклад: *Past* (9) (Минуле); *Tomorrow* (1) (Завтра); *City* (1) (Місто); *Unpredictable* (1) (Непередбачуваний); *Later* (1) (Пізніше); *Unknown* (2) (Невідоме); *Uncertain* (2) (Невизначене); *Summer* (1) (Літо); *Dim* (1); *Collison* (1); *Mask off* (1) (Зняти маску).

Відповіді такого характеру теж інформативні, можемо побачити

відповіді, з якими згоден в першу чергу, такі як: *Unpredictable (1)* (Непередбачуваний); *Unknown (2)* (Невідоме); *Uncertain (2)* (Невизначене).

Також маємо невизначені відповіді сенс яких не зрозумілий: *Dim (1)*; *Collison (1)*.

І на останок 3 негативні відповіді (6.66% від усіх) опитаних людей що зайвий раз підтверджує те, що негативні думки мають місце бути навіть коли твоя країна топ-1 економіка світу. Такі відповіді як: *Gone (1)* (Використане); *Disappearing (1)* (втрачене); *Nervous (1)* (Нервова).

Так, у американців свої події в країні, немає війни, але є проблеми в економічній сфері, один за одним банкрутують великі банки, що позначаються на людях та їхніх настроях в цілому. Федеральна система резервів США вже який місяць поспіль піднімає кредитну ставку. Вважаю, що це сильно впливає на подібні відповіді американських респондентів. Це дуже маленький відсоток від усіх відповідей, можемо зробити висновок, що у американців гарний настрій в цілому.

### **2.3. Спільне й відмінне у мовній свідомості українських та американських респондентів.**

Варто звернути увагу на те, що відповіді українців є набагато емоційнішими за відповіді американців. Цьому є пояснення: більшість респондентів з України – жінки. Вони, як відомо, набагато емоційніші та імпульсивніші за чоловічу стать. Що до статі американців - респондентів жіночої та чоловічої статі практично порівну. І друга причина такої різниці: наша країна перебуває зараз у стані війни, тому всі наші думки та очікування пов'язані з бажанням якнайшвидшого дозволу, закінчення цих тяжких місяців, з вірою у довгоочікувану перемогу.

У американців більш стабільна ситуація в країні в плані безпеки. Є економічні проблеми які пов'язані з національною валютою (доларом)

- але це не так відображається на їх психічний стан, тому це різне між народами.

46,6% американців дали позитивні відповіді, серед українців позитивний показник – 51%. У американців це в принципі середній показник впродовж багатьох років. У нас же — це зумовлено дуже гарною роботою української пропаганди під час війни. Лідери в інформативному полі дуже добре тримають настрій народу на підвищеному рівні. Люди інколи говорять, що загальна проблема — об'єднує. І це саме наш випадок.

Наші респонденти не всі написали свою асоціацію до стимул-слова, двоє втрималися від відповіді. Що до американців - відповіді надали все респонденти. Звичайно, це теж пояснюється тяжкою політичною обстановкою та стресом українців.

50% опитаних респондентів обох країн були мешканцями великих міст.

Американське населення характеризується величезним етнічним розмаїттям. Понад 20% населення таких великих міст, як Лос-Анджелес або Нью-Йорк, народилися в інших державах.

Для них важливі перспективи розвитку себе як особистості на новому місці, у великому місті. Для України характерний однорідний слов'янський тип населення, тому питання інтеграції не стоїть так гостро.

У типового американця нерозвинене сприйняття себе, як члена спільноти чи групи. Швидше за все, вони бачать себе індивідуальностями. Звичайному американцеві, що живе у себе на батьківщині, для самоствердження важливо відчувати, що він незвичайний сам по собі і є цінністю як індивідуум. Американець з дитинства виховується відповідальним за себе в різних ситуаціях. Після закінчення середньої школи люди знають, що вони вже повинні шукати

фінансову самостійність для самоствердження.

Американський індивідуалізм має свій відбиток у взаєминах між родичами. Багато хто вважає, що виконавши батьківський обов'язок, вони складають із себе відповідальність, і далі їхні діти, що подорослішали, матимуть такий самий обов'язок, але вже перед своїм потомством. Однак, якщо мати на увазі, наприклад, сім'ю, де ростуть маленькі діти, взаємини та форма спілкування між малолітніми дітьми та їхніми батьками, будуть навіть тепліші, дружні та дбайливіші, ніж ми звикли бачити в нашій країні. Думаю, що це пояснюється у рівнях життя двох країн.

Американці – великі оптимісти, впевнені, що людська природа – це комбінація добра і зла, і що позитивний початок домінує над злим. Природа людини піддається самовдосконаленню. "Якщо є воля, то є спосіб здійснення цієї волі". Час для американця є найціннішим ресурсом, тому воно має бути використане з розумом та віддачею. Приказка "Час - гроші" якраз родом із США. Ідеальна людина, з американської точки зору, дуже пунктуальна, організована, має список справ на наступний день і суворо слідує запланованому графіку.

Дуже поважають людей, орієнтованих на вчинення та доведення до кінцевого результату різних планів, справ та намірів.

## **Висновки до розділу II**

Експериментальний матеріал дав приблизне уявлення загальної ситуації у двох країнах та трохи продемонстрував світогляд людей у межах своєї країни. Можна винести те, що саме час впливає на все, що з нами стається.

Звісно, що більшість принципів в нас вкладають саме батьки, те, як час і суспільство впливають на нас та нашу мовну

свідомість добре видно у цьому розділі.

Не все однозначно як серед українських респондентів, так і серед американських. Я виокремлюю для себе найбільш важливий збіг серед відповідей респондентів, а саме те, що половина асоціацій на слово-стимул МАЙБУТНЄ (FUTURE) - у позитивному напрямі. (46.6% у американців та 51% у українців). Відмінне те, що у українських респондентів більшість відповідей позитивного характеру, ніж у американських респондентів.

## ВИСНОВКИ

У ході курсової роботи було досліджено поняття "МАЙБУТНЄ" (FUTURE) у мовній свідомості українців та американців.

У першому розділі курсової роботи було розкрито теоретичні засади вивчення етноспецифіки мовної свідомості українців та американців. Досліджено саме поняття мовної свідомості у сучасній психолінгвістиці. Дізнались та розглянули 2 терміни, такі як мовна і мовленнєва свідомості. Розібрали специфіку мовної свідомості двох народів, їх становлення, еволюцію і характерні риси. Зрозуміли, що дуже багато іде з історії кожного народу, наприклад, дізнались, про поняття "мовна свідомість" давньоукраїнську лексику та архаїчність української мови як системи.

У другому розділі курсової роботи було розглянуто результати вільного асоціативного експерименту серед українських та американських респондентів. Створили структуру асоціативного поля слова-стимулу МАЙБУТНЄ (FUTURE) серед 149 респондентів загалом. Виявили ядро, ближню периферію та дальню периферію.

Також провели аналіз класифікацій асоціацій з асоціативного поля слова-стимулу МАЙБУТНЄ (FUTURE). Виявили синтагматичні, парадигматичні, тематичні, ремінісцентні види асоціацій.

І наостанок порівняли український та американський народи. Зробили певний аналіз кожної культури та припустили, чому саме ті, чи інші люди у певних країнах мають той світогляд який мають.

З'ясували, чим зумовлений світогляд людей у кожній країні, що відображено у специфіці мовної свідомості представників різних народів.



## RÉSUMÉ

Y. Mamedov "The future in the linguistic consciousness of Ukrainians and Americans".

Term paper, Specialization 035 Germanic languages and literatures (translation included), English as a first foreign language – Kyiv National Linguistic University, Kyiv, 2023.

The term paper is devoted to the study the concept of "FUTURE" in the linguistic consciousness of Ukrainians and Americans.

In the first chapter of the course work, the theoretical foundations of the study of ethno-specific linguistic consciousness of Ukrainians and Americans were revealed. The very concept of language consciousness in modern psycholinguistics was investigated. Learned and considered 2 terms, such as language and speech consciousness. The specifics of the linguistic consciousness of the two peoples, their formation, evolution and characteristic features were analyzed. We understood that a lot comes from the history of each nation, for example, they described the ancient Ukrainian vocabulary and the archaic nature of the Ukrainian language as a system.

In the second section of the course work, the results of an associative survey among Ukrainian and American respondents were considered. We created the structure of the associative field of the stimulus word FUTURE among a total of 149 respondents. The core, near periphery and periphery were identified.

We also conducted an analysis of classifications of associations from the associative field of the stimulus word FUTURE. They revealed syntagmatic, paradigmatic, thematic, reminiscent types of associations.

And finally, they compared the Ukrainian and American peoples. They made a certain analysis of each culture and suggested why certain people in certain countries have the worldview they do.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Colman A. Dictionary of psychology. – Oxford : Oxford University Press. – 844 p.
- 2) Jackendoff R. Language, Consciousness, Culture / R. Jackendoff. – Cambridge : The MIT Press, 2007. – 403 p.
- 3) Горелов, И. Н. - “Основы психолингвистики”.
- 4) Жайворонок В. В., Знаки української етнокультури: Словник-довідник. — К.: Довіра, 2006.— С. 386.
- 5) Загальна структура лінгвістичних знань// Мовознавство. — 1989. — № 6. — С. 48–52.
- 6) Зіновійв К., Вірші. Приповісті посполиті / ЗіновійвКлиментій;, АН УРСР, Ін-т мовознав. ім. О.О.Потебні;, відп. редВ. В. Німчук. – К.: Наук. Думка, 1971.
- 7) Караулов, Ю. М. - “Языковая личность” - (Речевой портрет). Изд. 7-е. — М.: Издательство ЛКИ, 2010. — 264 с.
- 8) Красных, В. В.: «Языковое сознание: содержание и функционирование». Москва, 1-Зиюня 2000 г.
- 9) Малоруско-німецький словар: у 2 т. / уложив Євгеній Желеховский, Софрон Недільский. – Львів: з друк. т-ва ім. Шевченка, 1886. – Т. 1– 2.
- 10) Огієнко І., Український наголос на початку XVII віку / І. Огієнко. – Жовква: ЧСВВ, 1926. – С. 17–28.
- 11) ОнишкевичМ. Й., Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич., – К.: Наукова думка, 1984. – Ч.1– 2.
- 12) Півторак, Г.П., Етапи формування української мови // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: Зб. наукових праць – К., 2001. – С. 10;
- 13) Півторак Г.П., Українці: звідки ми і наша мова: дослідження, факти,

документи – К., 2014. – С. 60. XIV–XVIII ст.

- 14) Селігей, П. О.: Мовна свідомість: структура, типологія, виховання.
- 15) Серебрянська І. М., 2017. «Філологічні трактати», Том 9, № 1 '2017.
- 16) Тарасов, Е. Ф. — “Языковое сознание” - (Актуальные проблемы анализа языкового сознания).
- 17) Тищенко К.М., Мовні контакти: свідки формування українців. – К., 2006. – С. 11, 13.
- 18) Ткаченко О.Б., Українська фонетика на історико-типологічному тлі // Мовознавство. – 1998. – № 2–3.
- 19) Уфімцева, А. А. - “Ограничения в лексической семантике”.
- 21) <https://abroad.ru/library/nurgaliev/21.php>
- 22) <https://mala.storinka.org/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B2%27%D1%8F-%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%83-%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B7%D1%96-%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%BA-%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B2%27%D1%8E%D0%BA%D0%B0.html>
- 23) <https://diasporiana.org.ua/folklor/7784-plavyuk-v-pripovidki-abo-ukrayinsko-narodnya-filosofiya/>
- 24) <https://tureligious.com.ua/movna-svidomist/>
- 25) [https://www.researchgate.net/publication/340814995\\_Etnospecificni\\_oznaki\\_konceptosferi\\_osviti\\_v\\_ukrainskij\\_movnij\\_svidomosti\\_na\\_materiali\\_ukrainskih\\_narodnih\\_prisliv'iv\\_ta\\_prikazok](https://www.researchgate.net/publication/340814995_Etnospecificni_oznaki_konceptosferi_osviti_v_ukrainskij_movnij_svidomosti_na_materiali_ukrainskih_narodnih_prisliv'iv_ta_prikazok)
- 26) [https://asp.knu.ua/doc/Lektoriy/L\\_Hnatjuk.pdf](https://asp.knu.ua/doc/Lektoriy/L_Hnatjuk.pdf)
- 27) [://mij-kraj.com.ua/poetichnij-golos-hudozhno-literaturna-tvorchist/pisni-](http://mij-kraj.com.ua/poetichnij-golos-hudozhno-literaturna-tvorchist/pisni-)

[prykarpattia-florosymvoly-zhinochykh](#)

28) <http://ae.fl.kpi.ua/article/view/228611/233664>

29)

[https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2322/34\\_Bosak.pdf?sequence=1](https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2322/34_Bosak.pdf?sequence=1)

30) [http://puet.edu.ua/sites/default/files/movna\\_svidomist\\_tekst.pdf](http://puet.edu.ua/sites/default/files/movna_svidomist_tekst.pdf)

## ДОДАТКИ

*Додаток А*

| №<br>п<br>/<br>п | Перелік відомостей                                       | Відомості експериментатора   | Примітки |
|------------------|--|--|----------|
| 1                | ПБ експериментатора, посада, місце роботи                | Кандидат філологічних наук, професор Терехова Діана Іванівна<br><br>Студент факультету германської філології та перекладу Мамєдов Юсіф Гадірович |          |
| 2                | Місце проведення (країна, місто, навчальний заклад тощо) | Україна: м. Київ, Київський національний лінгвістичний університет   |          |
| 3                | Дата проведення  | Березень 2023 р. - квітень 2023 р.   |          |

|   |                        |  |  |
|---|------------------------|--|--|
| 4 | Форма проведення       | Письмова (інтернет-анкета)               |  |
| 5 | Кількість респондентів | 104 респонденти (86 жінки, 18 чоловіків) |  |
| 6 | Мова анкетування       | Українська мова                          |  |

### Обробка даних експерименту

### МАЙБУТНЄ

| Рідна мова      | Місце проживання   | Відповідь респондентів, кількість 102  |
|-----------------|--|--|
| Українська мова | Київ (38), Ірпінь (10), Бориспіль (7), Україна (4), Чернігів (4), Бровари (3), Львів (3), Вінниця (2), Місто (2), Бердянськ (1), Берлін (1), Буча (1), Вільнюс (1), Гостомель (1), | Світле(13), Мир (5), Світло(4), Невідоме (4), Минуле (3), Наше (3), Перемога (3), Вільне (2), Діти (2), Життя (2), Космос (2), Мрії (2), Надія (2), Невідомість (2), Процвітання (2), Страх (2), Час (2), Щасливе (2), Spaceships(1), Боротьба (1), Віра (1), Величне (1), Вибір (1), Воля (1), Впевненість (1), Гаджети (1), Дальність (1), Дипломатичні відносини (1), Є (1), За |

|  |  |   |
|--|--|---|
|  | <p>Гравівці (1), Дортмунд (1), Дрогобич (1), Ігнатпіль (1), Житомир (1), Знам'янка (1), Канада (1), Кармартен (1), Київська область (1), Коростишів (1), Кременчуг (1), Луцьк (1), Малютинці (1), Миколаїв (1), Одеська область (1), Окни (1), Остер (1), Підзамче (1), Прилуки (1), Рівне (1), Рууккі(1), Сімферополь (1), Соколівське (1), Харків (1), Хмельницький (1), Шостка (1).</p> | <p>нами (1), Іновації(1), Кінець (1), Майбутнє (1), Ми (1), Мирне (1), Можливості (1), Можливість (1), Молодість (1), Мое (1), Назад в майбутнє (1), Невизначеність (1), Невпевненість (1), Очікування (1), Праця (1), Прогрес (1), Промінь (1), Простір (1), Радість (1), Робота (1), Свобода (1), Свято (1), Смерть (1), Страшне (1), Теперішнє (1), Теперішню(1), Трава (1), Туман (1), Туманність (1), Україна (1), У нас є (1), Шпилі (1), Шторм (1), Щастя (1).</p> |
|--|--|---|

**Додаток Б**

| №<br>п<br>/<br>п | Перелік відомостей | Відомості експериментатора | Примітки |
|------------------|--------------------|----------------------------|----------|
|                  |                    |                            |          |

|   |  |  |  |
|---|--|--|--|
| 1 | ПІБ експериментатора,<br>посада, місце роботи                  | Кандидат<br>філологічних<br>наук, професор<br>Терехова Діана<br>Іванівна<br>Студент<br>факультету<br>германської<br>філології та<br>перекладу<br>Мамєдов Юсіф<br>Гадірович |  |
| 2 | Місце проведення (країна,<br>місто, навчальний заклад<br>тощо) | Україна: м. Київ,<br>Київський<br>національний<br>лінгвістичний<br>університет   |  |
| 3 | Дата проведення  | Березень 2023 р.<br>- квітень 2023 р.  |  |
| 4 | Форма проведення   | Письмова<br>(інтернет-анкета)  |  |
| 5 | Кількість<br>респондентів                                      | 45 респондентів<br>(24 жінки, 21<br>чоловік)   |  |
| 6 | Мова анкетування   | Англійська мова  |  |